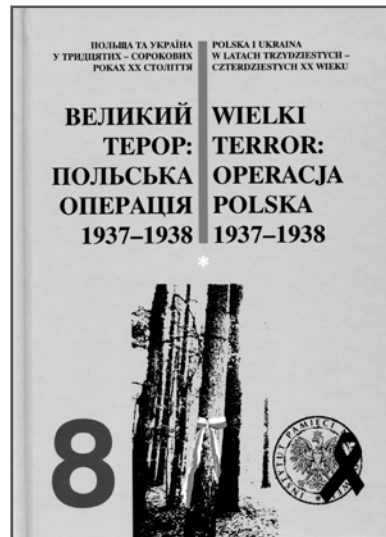

ХРОНІКА ПОДІЙ

Юрій Шаповал

Презентація 8-го тому спільної польсько-української видавничої серії

Презентації чергових томів спільної видавничої серії *«Польща та Україна у 30–40-х роках ХХ століття. Невідомі документи спеціальних служб»* зазвичай відбуваються у самому центрі Варшави, на вулиці Маршалковській, в одній з будівель, що належать Інституту національної пам'яті Республіки Польща (ІНП РП). Саме тут 6 вересня 2010 р. відбулася презентація 8-го тому, присвяченого «польській операції», що стала однією з перших етнічних операцій у рамках «великого терору» 1937–1938 рр. Документи відображають, як саме органи НКВС УРСР реалізували цю акцію, розпочату за оперативним наказом НКВС СРСР № 00485.

Том великий за обсягом (майже 2 тис. сторінок), складається з двох частин, містить 203 документи, іменний та географічний покажчики, список скорочень, ілюстрації. За традицією, видання відкриває вступна стаття. До тому додано компакт-диск, на якому записано сканкопії протоколів двійки НКВС СРСР та складена на їх основі база даних, себто унікальні статистичні матеріали.

Із польської сторони участь у презентації брали члени Спільної польсько-української робочої групи *Збігнев Навроцький*, директор бюро надання доступу та архівації документів Інституту національної пам'яті Республіки Польща, доктор історії; *Єжи Беднарк*, начальник відділу архівних досліджень і видання джерел бюро надання доступу та архівації документів ІНП РП, доктор історії; *Марцин Маєвський*, заступник начальника відділу архівних досліджень і видання джерел бюро надання доступу та архівації документів ІНП РП; *Іоанна Карбаж-Вілінська*, старший архівіст відділу архівних досліджень і ви-

Під час презентації 8-го тому у Варшаві. 6 вересня 2010 р.

дання джерел бюро надання доступу та архівізації документів ІНП РП. У презентації взяв участь виконувач обов'язків голови (презеса) Інституту національної пам'яті Республіки Польща *Францішек Грицюк* (він став наступником трагічно загиблого у смоленській катастрофі колишнього голови, професора Януша Куртики). Серед запрошених були представники ЗМІ, 1-й секретар посольства України в Польщі Остап Лук'янчук, дослідники, громадські діячі.

Українську сторону представляли члени Спільної польсько-української робочої групи *Сергій Кокін*, начальник Галузевого державного архіву Служби безпеки України, кандидат історичних наук; *Петро Кулаковський*, консультант Галузевого державного архіву Служби безпеки України; *Юрій Шаповал*, завідувач відділу етнополітології Інституту політичних і етнонаціональ-

Члени спільної робочої групи: П. Кулаковський, Д. Бойко, І. Карбаз-Вілінська, Е. Беднарк, М. Маєвський під час презентації 8-го тому у Києві.

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
ім. І. Ф. Кураса НАН України. 14 грудня 2010 р.

них досліджень ім. І. Ф. Кураса Національної академії наук України, доктор історичних наук, професор.

У виступах М. Маєвський, С. Кокін, Є. Беднарєк, Ю. Шаповал розкрили значення видання. Було наголошено, що вперше у такому обсязі вдалося зібрати документи, які підтверджували факти репресій не лише проти польських громадян — хоча, очевидно, що головну увагу зосереджено на «польській операції», на діях проти поляків, але й тих, хто зголошувався такими. Водночас досі ніхто не віднаходив і не друкував у такому обсязі стільки документів, що показують, з одного боку, підготовку цієї операції, її механізм, перебіг, наслідки, а з іншого — унаочнюють приклади конкретних репресивних дій проти поляків.

Отже, у книзі показано генезу «польської операції», архівно-кримінальні справи поляків, репресованих радянськими органами безпеки. Представлено також віднайдені в Галузевому державному архіві Служби безпеки України свідчення співробітників радянських органів безпеки, заарештованих після падіння М. Єжова, які давали свідчення про свої каральні дії. Вони розповідають про жорсткі слідчі методи, застосовувані проти допитуваних осіб. Усі ці джерела творять певну, сказати б, монографічну цілісність. І в цьому полягає величезне значення 8-го тому.

Доктор історії *Гжегож Мотика*, який брав участь у презентації, підкреслив: *«Вельми цікавий останній 8-й том... У минулі 20 років у Польщі було відкрито історію репресій, репресій комуністичних, але, насамперед, увагу було зосереджено на 2-ій світовій війні і на повоєнних подіях».*

Ще одна учасниця презентації, відома публіцистка, керівник стипендіальної програми *Gaude Polonia* в Національному центрі культури *Богуміла Бердиховська* зазначила: *«По-перше, коли йдеться про спільну групу, про роботу спільної групи істориків, у мене три позитиви, так би мовити, існування й роботи групи. По-друге, документи, які дуже часто оприлюднені вперше. По-друге, це є історики. Цим займаються професійні історики, які вміють відкласти свої політичні, ідеологічні й інші погляди вбік і приступають до професійної історичної роботи. По-третє, і це, я б сказала, навіть головне, це один із небагатьох прикладів*

інституційної польсько-української співпраці. Тобто, незалежно від того, що люди, члени цієї комісії, мінялися протягом цих років, група існувала й працювала над наступними томами».

Виконувач обов'язків голови Інституту національної пам'яті Республіки Польща *Францішек Грицюк* також наголосив на важливості польсько-української співпраці: *«З-поміж найближчих держав Центральної Європи, з якими інститут налагодив співпрацю, з Україною вона приносить найбільші результати [...]». Хотів би відзначити, що та ситуація, яка є в Польщі, яка дотична між іншим до певних змін у діяльності Інституту національної пам'яті (згадаймо, що кілька місяців тому відбулася зміна його статуту), ця ситуація жодним чином не вплине на наші взаємини. Із польської сторони ми проголошуємо абсолютну*

Директор Бюро надання доступу та архівізації документів Інституту національної пам'яті Польщі Р. Леськевич, в.о. Голови ІНП Польщі Ф. Грицюк, професор Ю. Шаповал, начальник Галузевого державного архіву СБ України С. Кокін під час презентації 8-го тому у Києві.

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса
НАН України. 14 грудня 2010 р

відкритість і волю до продовження тих дій, що були намічені. І наскільки я знаю, чергові два томи вже у процесі підготовки».

14 грудня 2010 р. у Києві, в Інституті політичних і етнологічних досліджень ім. І. Ф. Кураса Національної академії наук України також відбулася презентація 8-го тому спільної польсько-української видавничої серії.

Олександр Ішук

**Презентація анотованого довідника
«Голодомор 1932–1933 рр. в Україні
за документами ГДА СБУ»**

26 листопада 2010 р. у бібліотеці Тетяни та Омеляна Антоновичів Національного університету «Києво-Могилянська академія» відбулася презентація нового видання Галузевого державного архіву Служби безпеки України — анотованого довідника *«Голодомор 1932–1933 рр. в Україні за документами ГДА СБУ»* (упорядники В. Даниленко, Л. Аулова, В. Лавренюк. – Л.: Центр досліджень визвольного руху, 2010. – 472 с.).

Участь у заході взяли понад 80 відвідувачів, серед яких студенти Національного університету «Києво-Могилянська академія», науковці, громадські діячі, журналісти. Захід висвітлювали кореспонденти телевізійних каналів, журналісти з «Радіо Свобода», Бі-Бі-Сі, УНІАН та інших ЗМІ.